

BARBARA JELONEK

Sprawozdanie z Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Is there a New Middle East? Reshaping of the geopolitical situation in the region”

Słowa kluczowe: middle east, konferencja, UMK

W dniach 27–28 marca 2015 roku na Wydziale Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu odbyła się Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Is there a New Middle East? Reshaping of the geopolitical situation in the region”, którą zorganizowało Koło Naukowe Stosunków Międzynarodowych UMK, Wydział Politologii i Studiów Międzynarodowych oraz Pracownia Języka i Kultury Arabskiej UMK. Program konferencji bogaty był w liczne wystąpienia zagranicznych oraz rodzimych ekspertów. Podczas tych dni przy ulicy ul. Gagarina 13 spotkali się pracownicy i studenci krajowych oraz zagranicznych ośrodków naukowych, eksperci instytutów badawczych, a także przedstawiciele dyplomacji oraz władz lokalnych.

W trakcie uroczystego otwarcia konferencji głos zabrał konsul ZEA w Polsce, Pan Ahmed Abdalla Burhaima, który reprezentował Ambasadę Zjednoczonych Emiratów Arabskich w czasie spotkania. Uczestników powitali także Prezydent Miasta Torunia Michał Zaleski, Marszałek Województwa Kujawsko-Pomorskiego Piotr Całbecki, Rektor UMK prof. dr

hab. Andrzej Tretyn, Dziekan WPiSM prof. dr hab. Roman Bäcker oraz Dziekan WNEiZ prof. dr hab. Józef Stawicki.

Podczas spotkania naukowego starano się uzyskać odpowiedź na pytanie, czy możemy już mówić o tzw. „Nowym Bliskim Wschodzie” oraz jakie implikacje dla Polski, Europy i świata niosą gwałtowne przeobrażenia w tym regionie. W Auli WNEiZ UMK obradowano w 5 panelach związanych z przemianami zachodzącymi w regionie Bliskiego Wschodu: polityka, gospodarka, bezpieczeństwo, społeczeństwo, kultura. Z uwagi na obecność zagranicznych gości, językiem pierwszego panelu był język angielski. W pozostałych przypadkach prelegentom pozostawiono możliwość wyboru języka polskiego lub angielskiego.

Pierwszego dnia konferencji obradowano głównie nad sytuacją polityczną i prawną państw Bliskiego Wschodu. Celem pierwszego panelu było przedstawienie sytuacji politycznej z najróżniejszych perspektyw. Pierwszy prelegent, dr Davis Jervis (prof. UMCS) w swoim wystąpieniu „The United States and the New Middle East: Largely Unchanged Policies in a Changing Region”, poruszył m.in. kwestie polityki prezydenta B. Obamy wobec Iraku oraz Guantanamo. Doktor Agnieszka Bryc z UMK przedstawiła referat pt. „Russia – to be or not to be in the Middle East”. Opowiedziała dlaczego Rosja może być traktowana jako region Bliskiego Wschodu. Po pierwsze poprzez bliskość i sąsiedztwo Rosji z krajami Middle East, a także przez wywieranie wrażenia, że kraj ten jest raczej głównie przyjacielem niż wrogiem, ponieważ strategicznie Rosja bardziej obawia się Stanów Zjednoczonych niż innych krajów. Po drugie Rosja jest niejako „tarczą bezpieczeństwa” z punktu widzenia ataków terrorystycznych. W ujęciu politycznym terroryzm dla Rosji jest systemem, zaś dla USA to indywidualne zjawisko. Dlatego też Rosja poprzez swoje położenie geograficzne staje się kluczem do bezpieczeństwa oraz jest istotnym państwem na tym obszarze. W ramach bezpieczeństwa Rosja swoje „to be or not to be” rozgrywa za pomocą zasobów naturalnych jakie posiada (np. gaz, który może stać się dla tego kraju albo przyczyną sukcesu albo porażki). Prelegentka podkreśliła, że Rosja spogląda na kraje Bliskiego Wschodu z ogólnoswiatowej perspektywy, a nie regionalnej. Jest najważniejszym partnerem na Wschodzie i zmierza strategicznie ku pogłębianiu tej relacji. Obecnie sytuacja polityczna jest otwarta, a kluczowe zmiany podejścia do przyszłej polityki wykreują się po tegorocznych wyborach prezydenckich w USA – podkreśliła prelegentka. Kolejne wystąpienie należało do dra Bartosza Bojarczyka (UMCS). Zaprezentował on

problematykę „Power and recognition – the roles of Iran in shaping the Middle East security”. Z kolei dr Adam Szymański z Uniwersytetu Warszawskiego¹ przedstawił chłodną analizę polityczną Turcji. Podkreślił, że podczas gdy trwał przetarg sił politycznych i ekonomicznych o dominację, aż jeden milion obywateli zginął w tym czasie w Syrii, zaś 7.5 miliona osób żyło lub nadal żyje w skrajnej nędzy przez ciągłe kształtowanie się i zmienianie się sił politycznych w tym regionie. „Nic o nas, bez nas” – taką maksymą skonstatował swoją analizę prelegent, podkreślając rolę Turcji w stosunkach geopolitycznych krajów Bliskiego Wschodu.

Po tychże wystąpieniach zaczęła się zagorzała dyskusja. Pytań było wiele. W tym miejscu przytoczone zostaną tylko niektóre z odpowiedzi. Pierwsze pytanie w kierunku Agnieszki Bryc wystosował Pan dr Bartosz Bojarczyk. Bojarczyk właściwie skomentował, że Iran jest realnym przyjacielem Rosji i podkreślił, że kraj ten nie jest malowanym diabłem jako postrzega się go, ale buduje on swoją pozycję, zaś Rosja jest elementem polityki zagranicznej i kraje te mają wspólne powiązania militarne. W tym momencie wywiązała się dłuższa dyskusja, ponieważ swój głos podniósł dr D. Jervis. Panowie zauważyli, że obecnie pozycja Iranu wzmacnia się, ale nie na tyle by zagrozić Rosji. Rangę Iranu należy zaakceptować, jednakże o przyszłości roli tego kraju zdecyduje Arabia Saudyjska i Stany Zjednoczone. Bojarczyk podkreślił, że Stany Zjednoczone mają podwójne standardy w traktowaniu różnych krajów, ponieważ USA zawsze próbuje prowadzić tak swoją politykę by grać pierwsze skrzypce. W dyskusję włączył się dr Hayssam Obeidat, który przedstawił własne obserwacje na temat graczy Bliskiego Wschodu. Stwierdził, że USA próbują pacyfikować Arabską Wiosnę i ciągle kształtują się koalicje. Pierwszą z nich jest irańsko-rosyjska. Egipt jest rozdarty (sunnici), zaś Arabia Saudyjska jest największym graczem od strony sunnitów, z kolei Stany Zjednoczone usiłują wmówić oraz forsować swoje poglądy i działania. Słuchacz panelu podkreślił również, że w Iranie głównym instrumentem polityki są media, czyli retoryka przedstawicieli sił religijnych, nie jak się powszechnie mówi, że jest to broń. A. Bryc podkreśliła zaś, że działania USA nie są pomyłkowe, aczkolwiek na koniec rzuciła pytanie retoryczne czy w ogóle zbalansowana polityka USA ma sens. W tym momencie moderator panelu dr. hab. Radosław Bania (UŁ) zakończył długą dyskusję przed rozpoczęciem II panelu.

¹ Tytuł wystąpienia: „Role of Turkey in the „New Middle East”.

Kolejny panel, zatytułowany *The Old/New Middle East*, moderowała dr Agnieszka Bryc (UMK), czyli prelegentka poprzedniego panelu, zaś moderator poprzedniego panelu jako pierwszy wziął w niniejszym głos. Dr hab. Radosław Bania (UŁ) rozpoczął od podziękowań za zaproszenie do udziału w konferencji oraz w paru słowach przybliżył problematykę swojego wystąpienia. Podczas prezentacji tematu „Shimon Peres’ conception of ‘The New Middle East’ – twenty years later. What went wrong?” R. Bania wystąpił z tezą o pokoju i wrogach Izraela. Jego zdaniem ważnym punktem wyjścia do realizacji zmian jest ekonomia. Na tej podstawie można omówić problemy relacji z Palestyną oraz Izraelem. Kolejny prelegent dr Marcin Szydzisz (UWr)² opowiedział o współczesnych relacjach izraelsko-palestyńskich. Omówił historię konfliktu rozpoczynając od 1967 roku (opанowanie Strefy Gazy i Zachodniego Brzegu), wspominał o rozpoczęciu procesu pokojowego w 1993 roku, o Drugiej Intifadzie, o wyborach z 2006 roku, o rządach Hamasu. Palestyńczycy starają się podkreślać swoją podmiotowość na forum ONZ. Chcieli oni poprzez międzynarodową presję utworzyć rząd (Fatah i Hamas). Opisał wydarzenia z lutego 2015 roku i podkreślił, że jeśli Izrael nie będzie prowadzić dialogu z Palestyną to zerwą oni stosunki dyplomatyczne. Izrael nie podejmuje żadnych działań, aby kroczyć w kierunku pokoju, ponieważ doskonale zarządza konfliktem. Ważne jest dla tego państwa by obywatele byli bezpieczni, a samo zagrożenie zniszczone zostało w zarodku (akcje z 2008/9, 2012, 2014 r.). Podsumowując, prelegent nakreślił cztery kluczowe aspekty dotyczące relacji palestyńsko-izraelskich. Po pierwsze chodzi o presję ze strony USA (wsparcie ekonomiczne o charakterze militarnym tj. Strefa Gazy), kolejno o akcje państw UE lub ich organów (Wielka Brytania, Hiszpania, Francja, Szwecja, które rekomendują Palestynę jako państwo), po trzecie kwestie związane z tzw. Państwem Islamskim (Izrael porównuje zawsze ISIS z Hamasem).

W rzeczonym panelu bardzo interesujące wystąpienia należały również do dr Haneen Abudayeh z University of Jordan³, dra hab. Przemysława Osiewicza z Uniwersytetu Adama Mickiewicza⁴, dra Michała Mocha (UKW)⁵, który omówił kwestie Ligi Arabskiej oraz jej członków.

2 Tytuł wystąpienia: „Israeli-Palestinian relations: stagnation or a new opening?”.

3 Tytuł wystąpienia: „Narration and journalism in time of conflicts”.

4 Tytuł wystąpienia: „Iran and Its Position in the New Middle East”.

5 Tytuł wystąpienia: „New Arab Nationalism vs. Pan-Arabism and Arab Socialism”.

Na końcu tego panelu głos podniósł Pan dr Hayssam Obeidat, który zauważył jeszcze inny punkt widzenia omawianych w tym panelu tematów. Zaczął podnosić różne argumenty aby zastanowić się nad tym czym w tej sytuacji można zastąpić Islam? Stwierdził, że konflikt arabski ma być nierozwiązywalny i od 1967 roku wojna trwa oraz trwać będzie dalej.

Kolejny anglojęzyczny panel *Challenges for the New Middle East* poprowadził dr David Jervis (prof. UMCS). Najciekawiej mówił w tym panelu dr Davut Han Aslan (VISTULA). W swoim wystąpieniu „The New Middle East: An Unstable Region and Its Implications for Turkey”, wykorzystując mapy przedstawił historyczne, ekonomiczne oraz społeczne powody wojny i rewolucji arabskiej wiosny. Wspomniał o wydarzeniach z grudnia 2011 roku oraz o sylwetce Mohamada Bouaziziego. Następnie poruszył kwestię protestów w Syrii z 2011 roku, a także kwestię aktualnej sytuacji w Turcji i Kurdystanie. Kończąc podsumował, iż „over growing of dictators it's not over”.

W tym panelu głos zabrali również dr Mabruk Derbesh z Tripoli University⁶ oraz dr Jacek M. Raubo z UAM⁷. Kolejny panel rozpoczął się o godzinie 18.15 i traktował o *Ramifications of the Middle Eastern destabilization*. Moderował go dr Bartosz Bojarczyk (UMCS). Tuż po krótkim przedstawieniu sylwetek prelegentów dr B. Bojarczyk oddał głos pierwszemu gościowi tego panelu tj. prof. dr hab. Bassamowi Aouilowi (UKW), który omówił islamizację wiosny arabskiej oraz ISIL. Kolejny ekspert panelu Płk dr Piotr Lotarski (AON) w swoim wystąpieniu zatytułowanym „Wojsko Polskie w misjach i operacjach pokojowych na Bliskim Wschodzie. Doświadczenia. Stan obecny. Perspektywy.” nakreślił udział Polskiego Wojska w misjach i operacjach pokojowych na świecie ze szczególnym uwzględnieniem krajów Middle East. Wspomniał o operacjach w Korei, Indochinach, o zwartych oddziałach, które po raz pierwszy zostały wysłane na Bliski Wschód w 1973 roku. W ramach zaprezentowanych statystyk podkreślił, że liczba Polaków w misjach operacyjnych na Bliskim Wschodzie wyniosła 113 tysięcy osób w latach od 1973 do 2015 roku oraz 81 tysięcy pracowników w wojsku. Wspomniał, że udział polskich oddziałów w siłach UNEF II, był jedną z niewielu misji, która zakończyła się sukcesem. Kolejno wymieniał on korzyści militarne płynące

6 Tytuł wystąpienia: „Islamic State, Bible State: religion or politics”.

7 Tytuł wystąpienia: „On a way to collapse of the Yemeni state in 2015?” Definitions, Similarities, Differences”.

z uczestnictwa polskich wojsk w misjach tj. interoperacyjność, rozwój zdolności systemów łączności i wymiany informacji, wysoka efektywność działań, zdolność do szybkiej reakcji oraz zdolność do swobodnego przemieszczania się. Polskie wojsko działa według procedur o najwyższym poziomie (tj. wymagań ONZ), zaś nabyte doświadczenie ułatwiło wejście do NATO, gdyż wojsko polskie było doskonale przygotowane, zaś pokłosem tego jest to, że armia polska stała się armią zawodową. Prelegent mówił również o perspektywach stojących przed polskim wojskiem. Jedną z nich jest ewentualny powrót wojska do udziału w misjach, a także inne aspekty, które dotyczą doskonalenia nowej strategii bezpieczeństwa narodowego. Zaznaczył, że współcześnie długoterminowe strategie rozwoju bardzo szybko mogą ulec zmianom z powodu nagłych konfliktów np. po wydarzeniach na Ukrainie strategia została zmieniona i nacisk położono głównie na ochronę państwa. Niestety kolejny prelegent dr Ali Abi Issa⁸ z Muzułmańskiego Centrum Kulturalno-Oświatowego we Wrocławiu, reprezentujący Instytut Studiów nad Islamem, nie przybył na konferencję. Stąd też kolejne wystąpienie należało do dra Hayssam Obeidata z Uniwersytetu Jagiellońskiego. Nakreślił on determinanty systemu bezpieczeństwa Afryki Północnej w zakresie strategii wobec Zachodu. Jego zdaniem po 2011 i Arabskiej Wiosnie sytuacja zaczęła się zmieniać, a także logika myślenia podlegała zmianom. Arabska Wiosna, która była zaskoczeniem w oczach Zachodu, jest rewolucją która wciąż trwa. Tunezja w oczach zachodu to kraj stabilny. Największe zagrożenie stanowi jednak ruch terrorystyczny oraz nielegalna emigracja. Takie same obawy występują w Afryce.

Moderatorem Panelu V, który traktował o problematyce polityki i bezpieczeństwa, był Michał Dahl (UMK). Pierwsze wystąpienie należało do mgr Marcina Błońskiego (AON), który analizował temat „Nowy Bliski Wschód?”. Kolejne wystąpienie należało do mgr Kamila Sygidusa z UWM. Sygidus przedstawił referat pt. „The Arab Spring as a factor determining the formation of new order in the Middle East”. Kolejny prelegent mgr Karol Wasilewski (UW, Academic Security Forum) opowiedział o polityce „Nowej Turcji” wobec współczesnego Bliskiego Wschodu. Pozostając w tematyce Turcji mgr Michał Alagierski (UŁ) opowiedział o „Turkish Foreign Policy Towards the Participation of the Republic of

8 Tytuł wystąpienia: „Muzułmanie w Europie jako element bezpieczeństwa czy też zagrożenia?”.

Cyprus in the European Union”. W tym samym panelu o Turcji mówiły również Emilia Mrozińska oraz Patrycja Rutkowska – studentki UMK, które omówiły problematykę akcesji Turcji do Unii Europejskiej w ramach kwestii bezpieczeństwa. Panel zakończyło wystąpienie kolejnej studentki UMK, Zuzanny Melerskiej, która mówiła o wzroście znaczenia państw arabskich na arenie międzynarodowej po kryzysie ekonomicznym w 2008 roku. Panel VI był kontynuacją panelu V, który traktował o polityce i bezpieczeństwie w krajach Bliskiego Wschodu. Moderował go mgr Karol Wasilewski (UW). Panel rozpoczęło wystąpienie Michała Dahla (UMK)⁹, kolejno głos zabrał mgr Daniel Gołębiowski (UJ)¹⁰, mgr Beata Belica (UG)¹¹, mgr Natalia A. Hapek (UW)¹², mgr Michał Hyra (UO)¹³ oraz mgr Marcin Krzyżanowski (UJ)¹⁴.

Kolejny panel, który dotyczył zagadnień kultury moderował prof. dr hab. Bassam Aouil (UKW) i po krótkim wstępie zaprosił pierwszego prelegenta do zabrania głosu. W tym panelu swoje obserwacje i badania przedstawiła prof. dr hab. Danuta Chmielowska (UW)¹⁵, dr Michał Moch (UKW)¹⁶ oraz dr Kamila Stanek (UW)¹⁷. Na szczególną uwagę zasługuje wystąpienie mgr Katarzyny Sadowej z Uniwersytetu Wrocławskiego, która omówiła prawne regulacje podstawowych praw kobiet we współczesnym Afganistanie. Przedmiotem jej wystąpienia była analiza skuteczności prawnych gwarancji w zakresie praw podstawowych, ustanowionych na rzecz Afganek po obaleniu reżimu Talibów w 2001 roku. Przez długi okres czasu Afganki pozbawione były podstawowych praw, nagminnie padały ofiarom nie tylko dyskryminacji, ale także okrutnych praktyk, często wynikających z tradycji. Krytyczna sytuacja kobiet w Afganistanie swe apogeum osiągnęła w okresie okupacji Talibów. Od

9 Tytuł wystąpienia: „Friends and enemies in the Middle East”.

10 Tytuł wystąpienia: „Impact of the Arab Spring on trade with the Middle East”.

11 Tytuł wystąpienia: „Międzynarodowe implikacje utworzenia państwa palestyńskiego dla środowiska bezpieczeństwa Bliskiego Wschodu”.

12 Tytuł wystąpienia: „The National Security of Jordan – Risks and Challenges”.

13 Tytuł wystąpienia: „Działalność Arabii Saudyjskiej w obliczu irańskiego zagrożenia”.

14 Tytuł wystąpienia: „Iran jako kluczowy czynnik redefiniujący sytuację bezpieczeństwa w regionie – perspektywa geopolityczna”.

15 Tytuł wystąpienia: „Demokratyzacja współczesnej kultury tureckiej (1923–1935)”.

16 Tytuł wystąpienia: „Contemporary Arab Music, Politics and Cultural Change. Chosen Examples and Problems”.

17 Tytuł wystąpienia: „Bóg w tureckich związkach frazeologicznych i przysłowiaach – wyraz wiary i kultury”.

momentu wyzwolenia kraju, wraz z podpisaniem porozumienia w Bonn, zarówno zaangażowane podmioty międzynarodowe, jak i same Afganki były pełne entuzjazmu oraz nadziei na poprawę jakości swojego życia, a także odzyskanie przysługujących im podstawowych praw, kończących etap dyskryminacji i przemocy. Prelegentka zaznaczyła, że rzeczywiście władze afgańskie wprowadziły odpowiednie regulacje na przykład przyjętą w 2009 roku ustawę o Eliminacji Przemocy Wobec Kobiet, czy choćby zagwarantowanie reprezentacji żeńskiej w parlamencie w nowej Konstytucji z 2004 roku. Niestety aktualne raporty takich organizacji jak ONZ czy Human Rights Watch wskazują, iż sytuacja Afganek daleka jest od stabilizacji. Corocznie odnotowuje się bowiem setki przypadków okrutnych praktyk, którym padają zarówno młode dziewczęta, jak i dojrzałe kobiety. Na czoło wysuwają się takie praktyki jak: *baad* (ofiarowanie kobiety drugiej rodzinie jako rekompensację wyrządzonej wcześniej krzywdy przez któregoś członka z rodziny kobiety – np. za zbrodnie, czy kradzież), *badaal* (wymiana dziewcząt pomiędzy dwiema rodzinami w celu wydania ich za mąż za członków tych rodzin – często w celu uniknięcia zapłaty tradycyjnego *mabru*), małżeństwa przymusowe, praktyka karania kobiet za ‘ucieczkę’, czy w końcu problematyka tak zwanych zbrodni ‘honorowe’. Skala występowania ww. przestępstw świadczy wg Autorki o nieskuteczności i niewystarczalności podjętych dotychczasowo kroków mających na celu poprawę prawno-społecznej sytuacji Afganek. Ostatnie wystąpienia w panelu należały do pani mgr Paulina J. Warsza z Uniwersytetu Warszawskiego¹⁸, a po niej głos zabrała Anna Bartnik z UMCS¹⁹.

Trwający w samo południe Panel VIII, dotyczący społeczeństwa i kultury, moderowany był przez prof. dr hab. Danutę Chmielowską z Uniwersytetu Warszawskiego. W tym panelu dr Magdalena Lewicka (UMK)²⁰, która przedstawiła sylwetkę Takawakkul Karman, mówiąc że to właśnie „ona jest jak burka”, ponieważ T. Karman to po pierwsze Arabka, po drugie muzułmanka i po trzecie dziennikarka, która została uhonorowana nagrodą *International Women of courage awards*. Następne wystąpienie należało do dr Lidii Chylewskiej-Barakat (UMK)²¹. Prelegentka spędziła

18 Tytuł wystąpienia: „Tożsamość irackiego społeczeństwa post-wojennego. Aktualność teorii wybranych współczesnych myślicieli arabskich”.

19 Tytuł wystąpienia: „Demograficzne wyzwania Izraela – źródła i implikacje”.

20 Tytuł wystąpienia: „Wiatr przemian pod nikabem – kobieca twarz jemeńskiej rewolucji”.

21 Tytuł wystąpienia: „Psychospołeczne źródła problemów integracji uchodźców ze Syrii”.

10 lat w Syrii i z tej perspektywy badawczej opowiedziała o uchodźcach oraz problemach przyjęcia uchodźców w Syrii. Wspomniała, że taktycznie kraje sąsiednie obostrzają granice. Za pomocą slajdów wskazała na wysoką skalę problemu ze względu na konflikt w Syrii, który zmusił wielu uchodźców do opuszczenia kraju (corocznie 125 osób). Kolejno głos zabrała ekspertka Pracowni Badań Praw Orientalnych z Uniwersytetu Wrocławskiego. Pani mgr Agnieszka Kuriata opowiedziała o wpływie prawno-społecznych przemian na zwyczajowy strój muzułmanek w krajach Bliskiego Wschodu. Stwierdziła, iż Bliski Wschód to obszar, gdzie zwyczaje praktykowane przez muzułmanów są bardzo silnie widoczne, nie ma ku temu też większych ograniczeń. Muzułmanki nie tylko mogą, ale w wielu przypadkach wręcz muszą, podporządkowywać się zasadom szariatu, które m.in. nakazują zachowania skromności w ubiorze. Nie można jednak zgodzić się z powszechnie przyjmowanym twierdzeniem, iż Koran czy sunna bezpośrednio określają jak powinna wyglądać muzułmanka w sferze publicznej, a zwłaszcza – czy konieczne jest zasłanianie całego swojego ciała, a w szczególności twarzy. Wszystko opiera się bowiem na interpretacji, czego skrajnym przykładem może być wahabicka Arabia Saudyjska, w której to kobiety muszą zasłaniać całe swoje ciało nosząc *abaje* oraz *nikab*. Co jednak ciekawe, z przeprowadzonych przeze prelegentkę analiz jasno wynika, iż takie kwestie jak prawno-społeczne przemiany, w istotny sposób wpływają na wymogi dotyczące stroju muzułmanki. Iran jest doskonałym przykładem kraju, w którym na przestrzeni lat kobiety raz zakładały czadory, a zaraz potem zmuszane były je ściągnąć. Dzisiaj na ulicach Iranu, mimo istniejących zapisów w kodeksie karnym, które wskazują na fizyczne i finansowe sankcje za nieprzestrzeganie nakazu zakrywania się, obserwuje się bunt przeciwko zastanej sytuacji społecznej, wyrażany właśnie za pomocą „wyzywającego” ubioru. Zgoła odmiennie sytuacja wygląda w Egipcie, kraju który po ostatnich gwałtownych przemianach, zradyzalizował się, co oczywiście wpłynęło również na sytuację kobiet. Mimo iż te, od dawna zasłaniały swoje ciała poprzez tradycyjne stroje muzułmańskie, obecnie zasłaniają się jeszcze bardziej. Coraz też większa liczba kobiet jest zmuszana do podporządkowania się temu zwyczajowi. Prelegentka przedstawiła także niepokojące dane. Zaznaczyła, że nawet 99% kobiet zgłasza iż były ofiarami molestowania seksualnego m.in. na ulicach i w miejscach publicznych. Najbardziej niepokojącym zjawiskiem, zdaniem A. Kuriaty, jest jednak fakt, że w ostatnim czasie ofiarami napaści na tle seksualnym są właśnie kobiety

zwyczajowo ubrane. Kolejne wystąpienie należało do Rafała Chibowskiego z Polskiej Akcji Humanitarnej²², który jest koordynatorem programu Misja Syria/Turcja. Opowiedział o warunkach życia w Libii, o misji biura Polskiej Akcji Humanitarnej w Turcji i Syrii. W tureckim biurze zatrudnionych jest 11 osób, w tym trzech Turków i dwóch Polaków, zaś w Syrii aż 46 osób. Program w Syrii obejmuje sektor wodno-sanitarny, żywnościowy, edukacyjny oraz podstawową opiekę medyczną czyli mobilną klinikę-ambulans. Od października 2013 PAH zrealizował 22 projekty. Przedostatnie wystąpienie należało do mgr Danieli Folwarcznej z Uniwersytetu Jagiellońskiego. Opowiedziała ona o sytuacji mniejszości etniczno-religijnych we współczesnym Iraku. Mniejszość tę obecnie stanowi ludność arabska 75–80%, Kurdowie 15–20% oraz wspólnoty inne z których trzecią najliczniejszą grupą są Turkmeni. Prelegentka wymieniła możliwe szanse dla mniejszości tj. większy dostęp do polityki, posiadanie przedstawicieli w rządzie, ponieważ obywatele chcą włączyć się do polityki. Przemówienie to jednak zawierało bardzo dużo abstrakcyjnych żądań np. dostępu polityki dla kobiet, jak gdyby zabierająca głos nie miała przed oczami współczesnej wizji sytuacji mniejszości etniczno-religijnych, a także praw człowieka we współczesnym Iraku. Ostatnia głos zabrała Aleksandra Sychalska ekspertka Pracowni Badań Praw Orientalnych Uniwersytetu Wrocławskiego, która nakreśliła politykę Państwa Islamskiego wobec chrześcijan i jazydów.

28 marca 2015 roku rozpoczął się drugi dzień obrad. Pierwszy panel tego dnia dotyczył zagadnień gospodarczych państw Bliskiego Wschodu, a moderowała go mgr Agnieszka Kuriata z Uniwersytetu Wrocławskiego. Jako pierwszy głos zabrał dr Hayssam Obeidat (ISNI), który zrelacjonował geopolityczne reperkusje wydarzeń w świecie arabskim i ich implikacje dla światowych rynków naftowych. Wskazał, że UE to największy klient i importer ropy naftowej. Opowiedział o skutkach zamknięcia jemeńskiej Cieśniny Emus oraz o tym jak zakłócenie wpływa na gospodarkę unijną i światową. Następnie mgr Paweł Sz wajdler (UMK), przedstawił zgromadzonym słuchaczom podstawy Islamskiego systemu prawno-ekonomicznego w analizie porównawczej. Prelegent wyjaśnił w swoim wystąpieniu pojęcie własności, ubezpieczeń, różnice majątkowe, na czym polega zarobek niezależny a na czym niedozwolony, wyklarował działanie

22 Tytuł wystąpienia: „Pomoc humanitarna w obliczu konfliktu w Syrii na przykładzie działań Polskiej Akcji Humanitarnej”.

bankowości islamskiej w tym lokat pożyczek, zakatu, ubezpieczeń. Objaśnił pojęcie pracy w Islamie i jego znaczenie – jako instytucji społecznie pożytecznej. Wskazał, że w bankowości najważniejsze znaczenie ma spółka i to ona ponosi ryzyko. Kolejno pani mgr Małgorzata Samojedny, która jest ekspertką Pracowni Badań Praw Orientalnych (UWr), przedstawiła problematykę produktów „haram” jako ograniczenia międzynarodowej współpracy gospodarczej na przykładzie Arabii Saudyjskiej. Prelegentka już na wstępie zaznaczyła, iż funkcjonowanie Arabii Saudyjskiej jako organizmu państwowego oraz systemu prawnego jest oparte na prawie szariatu według wahhabickiej koncepcji Islamu, która jest najbardziej radykalną ze wszystkich obecnie rzeczywiście funkcjonujących koncepcji islamu. Wahhabici charakteryzują się literalnym stosowaniem zasad i reguł postępowania jakie zostały przedstawione w Koranie oraz Sunnie Proroka, a także jakie wykształciły się w pierwszym wieku po śmierci Mahometa (VII/VIII w.n.e.), natomiast odrzucają wszelkie rozwiązania prawne jakie pojawiły się po tamtym czasie, oraz nie są w pełni zgodne z w/w zasadami świętej księgi islamu. Zważywszy, iż Arabia Saudyjska jest jednym z najprężniej rozwijających się gospodarczo krajów muzułmańskich, w oparciu o handel surowcami naturalnymi, a jednocześnie jest rynkiem bardzo chłonnym, gdyż sama nie wytwarza dóbr, zatem import produktów z obszarów zajmujących się produkcją jest bardzo wysoki. Przemawiająca celnie zauważyła, że zaznajomienie się z regulacjami prawnymi jakie prawo szariatu nakłada nie tylko na określone produkty, ich produkcję czy obróbkę, jest niezwykle istotne w podejmowaniu i skutecznym utrzymaniu współpracy gospodarczej. W referacie M. Samojedny przybliżyła krąg produktów niedozwolonych w islamie, które są wyłączone z powszechnego użycia. Naświetliła konieczność zwrócenia uwagi przez producentów czy eksporterów na zagadnienia prawne wynikające z regulacji religijnych, których zbagatelizowanie bądź niewyeliminowanie może skutkować brakiem współpracy, a nawet jej zerwaniem. Kolejna prelegentka, Malwina Walenda (UMK/UW) zaprezentowała zagadnienie dotyczące funduszy inwestycyjnych w państwach muzułmańskich. Walenda opowiedziała o nazewnictwie funduszu inwestycyjnego we wstępie do analizy swojego wystąpienia. Wskazała różnice między obligacjami a akcjami, opowiedziała czym jest sukut jednocześnie wytykając błąd swojemu przedmówcy (Paweł Szwajder), który powielił książkowy błąd i wyjaśniła na czym on polegał. Tuż po niej zaprezentował się mgr Maciej K. Grzywacz z wystąpieniem zatytułowanym „Wirtualna

woda. Kwestia niedoboru wody pitnej w państwach Bliskiego Wschodu”. Prelegent przedstawił dane z 1995 roku insynuując, że kwestia w 2015 roku w ogóle nie zmieniła się. Używając XIX wiecznej teorii Malthusa o wzroście geometrycznym ludności podczas pytań publiczności nie potrafił wyjaśnić dlaczego użył tej teorii, a dlaczego nie wspomniał chociażby o innych teoriach (np. Ricardo). Mówiąc o niedoborze wody właściwie opowiedział o teoriach, które współcześnie zostały obalone przez chociażby postęp techniczny oraz rozwój inteligencji, nie wspomniał zaś o możliwych rozwiązaniach problemu niedoboru wody pitnej w Krajach Bliskiego Wschodu. Ostatnie wystąpienie należało do Krzysztofa Derenia z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika i dotyczyło współpracy Unii Europejskiej z krajami Bliskiego Wschodu poprzez Partnerstwo Eurośroziemnomorskie. Zaznaczył on, że partnerstwo śródziemnomorskie w I filarze opiera się na aspektach politycznych i bezpieczeństwa (tj. walka z terroryzmem, wspieranie bezpieczeństwa regionalnego). Drugi filar dotyczy partnerstwa społeczno-kulturowego, czyli interakcji międzyludzkich, zaś trzeci filar opiera się na partnerstwie geograficzno-finansowym. Wspomniał o znaczeniu utworzenia Strefy Wolnego Handlu np. z Egiptem, Jordanią, Maroko. Dodał, że w marcu 2011 roku wprowadzono dodatkowo Partnerstwo na rzecz demokracji i wspólnego dobrobytu. Opowiedział również o trzech możliwych scenariuszy tego jak rozwiną się relacje UE z Państwami Bliskiego Wschodu do 2030 za pomocą trzech kolorów tj. zielonego niebieskiego oraz czerwonego. W ostatnim panelu moderowanym przez dra Michała Mocha (UKW) zaprezentowali się prelegenci, którzy omówili kulturowe i społeczne aspekty Bliskiego Wschodu. Była to Natalia Ciszewska oraz Anna Szałczyńska²³, Paweł Rudziński (UMK),²⁴ Leyla Büyükbayrak²⁵, Hanna Wiczanowska (UAM)²⁶, Izabela A. Żelechowska (UWM)²⁷, Jakub Urtnowski (UMK)²⁸ oraz Marta Ni-tecka (UMK)²⁹.

23 Tytuł wystąpienia: „Pozycja kobiety w ortodoksyjnym judaizmie i islamie – próba komparatystyki”.

24 Tytuł wystąpienia: „Media społecznościowe w służbie Państwa Islamskiego”.

25 Tytuł wystąpienia: „Yabanci, czyli imigranci w Turcji”.

26 Tytuł wystąpienia: „The evolution of the Huntington's culture clash – the impact of social network on the Islamic culture”.

27 Tytuł wystąpienia: „Wydarzenia na Bliskim Wschodzie a sytuacja w Europie”.

28 Tytuł wystąpienia: „Granice swobody artystycznej w państwach Bliskiego Wschodu”.

29 Tytuł wystąpienia: „Atatürk i kemalizm. Przemiany społeczne w Turcji”.

Po pytaniach i udzieleniu odpowiedzi, nastąpiły podziękowania i pożegnanie uczestników panelu, zaś chętnych prelegentów oraz uczestników konferencji organizatorzy zaprosili jeszcze na popołudniowe zwiedzanie miasta z przewodnikiem.

Pokłosem Konferencji będzie wydanie recenzowanej publikacji naukowej, które ukaże się w drugiej połowie 2015 roku nakładem Wydawnictwa Akademickiego DIALOG w Warszawie, specjalizującego się w publikacji monografii i zbiorów pokonferencyjnych o tematyce bliskowschodniej. Organizatorzy po sukcesie niniejszej konferencji zapowiedzieli, że w przyszłym roku przygotowują kolejną.